

HS-O-01

ความขัดแย้งในรวมเรื่องสั้นชุดกลางฝูงแพะหลังหักของอุมมีสาลาม อุมาร

The Uses of Conflict in the Anthology of Short Stories “Klang Phung Phae Lang Hak (Amidst a Herd of Broken-backed Goats)” by Ummisalam Umar

ซัลมา รัตนเยี่ยม¹ และมนตรี มีเนียม¹

¹หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทยและภาษาไทยประยุกต์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

*ผู้รับผิดชอบบทความ Tel.: 0830392800 , E-mail address: salma.miika@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์พฤติกรรมของตัวละครที่สะท้อนความขัดแย้งในรวมเรื่องสั้นชุดกลางฝูงแพะหลังหักของอุมมีสาลาม อุมาร จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ ผู้ต้องสงสัย, กลางฝูงแพะ และไก่หลุดคอก โดยใช้แนวคิดเรื่องความขัดแย้ง (conflict) เป็นแนวคิดในการศึกษาวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า ความขัดแย้งที่ปรากฏในรวมเรื่องสั้นชุดกลางฝูงแพะหลังหักของอุมมีสาลาม อุมารมี 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) ความขัดแย้งภายในจิตใจของมนุษย์ 2) ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และ 3) ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับกฎเกณฑ์สังคม กล่าวได้ว่า ความขัดแย้งที่ปรากฏในเรื่องสั้นทั้ง 3 เรื่องดังกล่าวล้วนผูกโยงกับความเป็นชายขอบของสังคม เช่น บุคคลที่มีความเชื่อแตกต่างไปจากความเชื่อดั้งเดิมหรือปฏิบัติตนผิดแผกไปจากกฎเกณฑ์สังคมมักถูกตัดสินว่า *กระทำผิด* แม้ว่าเนื้อหาของเรื่องสั้นทั้ง 3 เรื่องจะต่างบริบทกัน แต่ก็ดำรงอยู่ในลักษณะร่วมคือ *ความเป็นชายขอบ* หรือ *ความเป็นอื่นของสังคม* uly ฉายภาพความขัดแย้งที่ดำรงอยู่ในมิติของ *บทบาทผู้ถูกรกระทำ* อันสะท้อนปัญหาของมนุษย์ที่ต้องกลับมาตรวจสอบ หรือ พิจารณาความหมายและคุณค่าที่แท้จริงของชีวิตนำไปสู่การ *คลี่คลายปม* ขนวนแห่งความขัดแย้ง

คำสำคัญ: ความขัดแย้ง รวมเรื่องสั้น กลางฝูงแพะหลังหัก

Abstract

The purpose of this paper is to study and analyze the uses of conflict shown in the anthology of short stories “Klang Phung Phae Lang Hak (Amidst a Herd of Broken-backed Goats)” by Ummisalam Umar. The analysis is of three short stories: “Phu Tong Songsai (Eyes of a Child)”, “Klang Phung Phae” and “Kai Lud Khok” and analyzed based on the concepts of Conflict as a concept in research. The results of the study showed three uses of conflict in the selected short stories, namely 1) The conflict within the human mind 2) the conflict between human and human and 3) the conflict between human and social rules. These conflicts of “three feathers” are related to the remote, isolated country in which they take

place. For instance, an individual whose belief differs from former customs or is contrary to social rules is automatically considered an outcast or a culprit. Even though the three short stories mentioned above are dissimilar in terms of contexts, the conflicts illustrated in the three short stories share certain features related to the remoteness of Melayu Society. All the conflicts reflect human problems. The short stories examine the real value of life and how humans can be disentangled from a conflict caused by a temporary problem.

Keywords: Conflict, short stories

บทนำ

เรื่องสั้นเป็นวรรณกรรมบันเทิงคดี (Fiction) ประเภทหนึ่งที่อาศัยเค้าโครงเรื่องจากชีวิตจริง ความน่าสนใจของเรื่องสั้นจึงขึ้นอยู่กับกลวิธีการประพันธ์ เนื่องจากนักเขียนมีความสัมพันธ์กับสังคมและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เรื่องสั้นส่วนใหญ่จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของผู้่านซึ่งมีความสมจริงและเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวผู้อ่านมาก (ปทุมวดี ล้ำเลิศ, 2551: 1) เรื่องสั้นเป็นรูปแบบวรรณกรรมที่มีความเคลื่อนไหวมากที่สุดในปัจจุบัน และมีความหลากหลายทั้งด้านนักเขียน แนวการเขียน และรูปแบบการเขียนที่มีการทดลองหลายรูปแบบ แสดงให้เห็นว่านักเขียนเน้นการแสวงหากลวิธีการเล่าเรื่องแบบใหม่ ไม่ได้ยึดกฎเกณฑ์หรือสูตรสำเร็จของโครงสร้างตามแบบเดิม ส่งผลให้เรื่องสั้นสมัยใหม่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น (สันติภาพ ชารัมย์, 2555: 58)

รวมเรื่องสั้นชุดกลางฝูงแพะหลังหักของอุมมีสาลาม อุมาร เป็นที่สนใจของสังคมในฐานะเรื่องสั้นของนักเขียนสตรีมุสลิมที่เข้ารอบชิงรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน หรือ S.E.A Write ปีพ.ศ. 2560 สะท้อนความเจเนจัดด้านการประพันธ์ของผู้แต่งและคุณค่าของเนื้อหาที่มุ่งเสนอแนวคิดในประเด็นต่าง ๆ อาทิ การสะท้อนภาพชีวิตครอบครัวชาวมลายูมุสลิมโดยส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับผู้หญิงซึ่งไม่มีสิทธิมีเสียงใด ๆ เนื่องจากสังคมมุสลิมเป็นสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่ความสัมพันธ์ในครอบครัวมักจะถูกสั่นคลอนด้วยภัยความรุนแรงทั้งสถานการณ์ความไม่สงบ และความรุนแรงภายในครอบครัว เรื่องสั้นกลางฝูงแพะหลังหักจึงเสมือนปากเสียงของผู้หญิงมุสลิมที่สะท้อนความรู้สึกขมขื่น ความเจ็บปวด และความโศกเศร้าของ “ผู้ถูกระงับ” (กัญญาวีร์ อาดำ, 2558)

รวมเรื่องสั้นชุดกลางฝูงแพะหลังหักของอุมมีสาลาม อุมาร สะท้อนแนวคิดความขัดแย้งที่นำเสนอผ่านพฤติกรรมของตัวละครอย่างชัดเจน ดังที่วีรวรรณ อินทรพร (2561) อธิบายความขัดแย้งว่า “เป็นปมปัญหาของเรื่องที่มีเกิดขึ้นกับตัวละครหลักกับฝ่ายปรปักษ์หรือฝ่ายตรงข้ามกับตัวละครหลัก เพื่อสร้างความน่าติดตามและอาจนับเป็นสารสำคัญที่ผู้แต่งนำเสนอไว้ในเรื่องสั้น ความขัดแย้งมีหลายประเภท ในเรื่องสั้นซึ่งมีเนื้อหาไม่ซับซ้อนอาจมีความขัดแย้งเพียงประเภทเดียว โดยความขัดแย้งจะช่วยสร้างความเข้มข้นให้กับโครงเรื่องของเรื่องสั้น ระวังใจให้น่าติดตาม ความขัดแย้งอาจแบ่งได้เป็น 5 ประเภทหลัก ๆ ได้แก่

- 1) ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์
- 2) ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม
- 3) ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ
- 4) ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ
- และ 5) ความขัดแย้งภายในจิตใจตนเอง”

ทั้งนี้พบว่าเรื่องสั้น ผู้ต้องสงสัย,

กลางฝูงแพะ และไก่หลุดคอก ปราภฏลักษณะความขัดแย้งอันโดดเด่น 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) ความขัดแย้งภายในจิตใจของมนุษย์ 2) ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และ 3) ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับกฎเกณฑ์สังคม

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความขัดแย้งในรวมเรื่องสั้นชุดกลางฝูงแพะหลังหักของอุมีสาลาม อุมาร ตามกรอบแนวคิดเรื่องความขัดแย้ง (conflict) ที่จะแสดงแง่มุมปัญหาของชีวิตมนุษย์อันเป็นผลจากการปะทะกันระหว่างความขัดแย้งของตัวละครที่ดำรงอยู่ในมิติของบทบาทผู้กระทำ และ ผู้ถูกกระทำ ภาพสะท้อนดังกล่าวจะเชื่อมโยงสู่การนำเสนอแนวคิดของรวมเรื่องสั้นชุดนี้ที่แสดงคุณค่าประสบการณ์ชีวิตมนุษย์สังคมหนึ่งให้สังคมกว้างได้รับรู้และทำความเข้าใจชีวิตมนุษย์ในมุมมองที่หลากหลายมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาพฤติกรรมของตัวละครที่สะท้อนความขัดแย้งในรวมเรื่องสั้นชุดกลางฝูงแพะหลังหักของอุมีสาลาม อุมาร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาวิเคราะห์พฤติกรรมของตัวละครที่สะท้อนความขัดแย้งในรวมเรื่องสั้นชุดกลางฝูงแพะหลังหักของอุมีสาลาม อุมาร จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ ผู้ต้องสงสัย, กลางฝูงแพะ และไก่หลุดคอก โดยใช้แนวคิดเรื่องความขัดแย้ง (conflict) เป็นแนวคิดในการศึกษาวิจัย จัดประมวลผลข้อมูลและนำเสนอด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ประกอบตัวอย่าง

ผลการวิจัย

รวมเรื่องสั้นชุดกลางฝูงแพะหลังหักของอุมีสาลาม อุมาร มักประกอบสร้างโครงเรื่องที่ซับซ้อนผ่านความคิดและพฤติกรรมของตัวละครสำคัญที่แฝงมิติแห่งความขัดแย้งไว้ 3 ลักษณะ ได้แก่ ความขัดแย้งภายในจิตใจของมนุษย์ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับกฎเกณฑ์สังคม ดังนี้

1) ความขัดแย้งภายในจิตใจของมนุษย์

ความขัดแย้งภายในจิตใจของมนุษย์ หมายถึง ตัวละครจะต้องต่อสู้กับความคิดที่ขัดแย้งกันของตนเอง เช่น การตัดสินใจที่จะเป็นคนดีมีมนุษยธรรมหรือคนไร้มนุษยธรรม ความขัดแย้งในธรรมชาติมนุษย์ เป็นตัวตนในระดับลึกที่แม้ไม่สวยงามแต่ก็เป็นความจริงที่เรียนรู้และแก้ไขได้ ปัญหาอันนำมาสู่ความขัดแย้งส่วนหนึ่งเกิดขึ้นในสภาพชีวิตเมืองซึ่งมีการแก่งแย่งแข่งขัน และเป็นตัวแปรให้ ปัจเจกบุคคลยิ่งรู้สึกโดดเดี่ยวมากขึ้น (วีรวัดณ์ อินทรพร, 2561)

จากการศึกษาวิเคราะห์ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ในเรื่องสั้นทั้ง 3 เรื่อง พบว่า ปราภฏเด่นชัด ในเรื่อง “ผู้ต้องสงสัย” กล่าวถึงเรื่องราวชีวิตของคนจรจัดที่คนในสังคมตั้งฉายาให้เขาว่า “เปาะเน” บอกเล่าเรื่องราวผ่านสายตาของคนในพื้นที่ที่ชื่อว่า ฟารีดา คนในพื้นที่เล่ากันว่า ในอดีตเปาะเนเป็นผู้ร้ายมีทรัพย์สินสมบัติมากมาย กระทั่งเมื่อลูกหลานแย่งชิงสมบัติ ครอบครัวยแตกแยก สุดท้ายเปาะเนจึงต้องกลายเป็นคนจรจัด หรือ คนบ้าที่อาศัยอยู่ริมถนน ฟารีดาเฝ้ามองชีวิตของเปาะเนที่ถูกพูดถึงจากบุคคลในสังคม เช่น ครู มักสั่งสอนเด็กนักเรียนว่าเปาะเนคือผู้ก่อการร้ายให้ระมัดระวังอย่าเข้าไปใกล้ หรือ

นักเรียน มักจะพูดให้พ่อแม่ฟังว่าคุณครูสอนว่าเปาะเนเป็นคนไม่ดี พาริตาตั้งคำถามกับสิ่งที่เกิดขึ้นว่าเหตุใดเปาะเนจึงต้องพบ
 ฆะตกรรมเช่นนี้ เหตุใดครูจึงสั่งสอนให้เด็ก ๆ ตีตราผู้อื่นทั้งที่ตนยังไม่รู้จักบุคคลผู้นั้นอย่างถ่องแท้ ความคิดของพาริตาสะท้อน
 ภาพความขัดแย้งภายในจิตใจของตนเองที่ต้องต่อสู้กับความคิดสำเร็จรูปของสังคมที่ตนไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ทั้งยังพยายาม
 เปลี่ยนแปลงความคิดของลูกที่ถูกครูกล่อมเกลา หรือ ชี้นำ ให้เชื่อว่าเปาะเนคือคนร้ายทั้งที่ไม่ใช่ข้อเท็จจริง ความพยายาม
 เปลี่ยนแปลงทัศนคติผู้อื่นของพาริตา คือการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทั้งภายในจิตใจของตนเอง และ ผู้อื่น ดังตัวอย่างในตอน
 หนึ่ง ความว่า

*ข่าวรายงานความเสียหายของเหตุระเบิด โชคดีที่ไม่มีใครเสียชีวิต แต่ก็มันละ พาริตาคิดว่า หากเหตุการณ์เช่นนี้
 ยังเกิดอยู่ซ้ำ ๆ ไม่ใช่เรื่องที่ดีเลย วันนั้นลูกชายของเธอไม่ไปโรงเรียน แม้ว่าความตกใจในดวงตาน้อย ๆ นั้นหายไปหมดสิ้นแล้วก็
 ตาม*

ลูก : “แม่ คงเป็นเปาะเนแน่ ๆ เลย เหมือนที่ครูบอกจริง ๆ” ด้วยเสียงลูกชายเริ่มประเด็นในวงอาหาร

*พาริตา : “ลูกอย่าคิดอะไรไปเองอย่างนั้น อย่าใส่ร้ายคนอื่น เรายังไม่รู้เลยว่าใครเป็นคนทำ อย่าปรักปรำ
 เขาอย่างนั้น”*

สามี : “เอาน่าพาริตา ลูกก็พูดไปอย่างนั้น ตามประสาเด็กนะ อย่าไปดะอะไรเลย”

(อุมมีสาลาม อุมาร, 2557 : 23)

เรื่องราวชีวิตของเปาะเน คือเรื่องเล่าภายในชุมชน เป็นลักษณะของการเล่าแบบปากต่อปาก มีหลายทัศนะ
 หลากหลายคำวิจารณ์ บ้างก็บอกว่าเปาะเน เป็นอดีตนายทหาร บ้างก็ว่าเปาะเนสืบเชื้อสายมาจากตระกูลที่ร่ำรวยเก่าแก่ของ
 ปัตตานี คำบอกเล่าเหล่านี้สะท้อนจุดแตกหักอันรุนแรงของระบบครอบครัวที่ตัดสินกันด้วยวัตถุ ท้ายที่สุดไม่ว่าเปาะเนจะเคย
 เป็นใครมาก่อน สุดท้ายบั้นปลายชีวิตของ เปาะเน ก็คือคนบ้ำริมถนน ที่เป็นภาพจำของคนในสังคมเท่านั้น หากย้อนพิจารณา
 ตามเรื่องเล่าข้างต้นพบว่าตัวละครทุกตัวล้วนมีบทบาทส่วนสำคัญในการผลักดันให้เกิดความสับสนในคุณค่าความเป็นมนุษย์ที่
 แท้จริง และต่างก็ละเลยต่อการตรวจสอบ หรือ พิจารณาการกระทำ ความคิดของตนเองด้วยกันทั้งสิ้น ทั้งในระดับปัจเจก
 บุคคล ระดับครอบครัว และระดับสังคม พฤติกรรมของตัวละครที่สะท้อนให้เห็นความขัดแย้งภายในจิตใจทั้ง 3 ระดับนั้นคือ
 เหตุแห่งความบกพร่องต่อการให้ความสำคัญกับความหมายของชีวิต เรื่องสั้นจึงสะท้อนผลของการไม่รู้จักตัวตนจนเลยหน้าที
 ของความเป็นมนุษย์ที่จะต้องดำรงตนอย่างมีคุณค่าต่อตนเองและสังคม ดังเห็นได้จากตัวละครครู ผู้มีหน้าที่สั่งสอน หรือ ชี้นำ
 เยาวชนให้มีความคิดที่สามารถพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างรอบคอบเพื่อการใช้ชีวิตในสังคมอย่างมีคุณค่า แต่ครูกลับเป็น
 ผู้บ่อนข้อมูลให้เยาวชนมีทัศนคติเชิงลบต่อผู้อื่นอย่างมีรู้อข้อเท็จจริง ลักษณะเช่นนี้คือหนึ่งในภาพสะท้อนมูลเหตุแห่งปัญหาของ
 ชีวิตมนุษย์ หากมองโดยผิวเผิน อาจเป็นเรื่องเล็กน้อย แต่เมื่อพิจารณาจากเรื่องของ เปาะเน พฤติกรรมของครูอาจเป็นส่วน
 สำคัญในการพิพากษาชีวิตของผู้อื่นให้ต้องตกอยู่ในความยากลำบากดังที่ชีวิตของเปาะเนต้องเผชิญชะตากรรม กล่าวได้ว่า
 ความขัดแย้งภายในจิตใจของมนุษย์เป็นมูลเหตุที่จะนำไปสู่ความขัดแย้งในระดับที่ใหญ่ขึ้น

ในขณะที่เดียวกัน ภูมิหลังของเปาะเน็กสะท้อนให้เห็นปัญหาครอบครัวที่รุนแรง อันกระทบต่ออารมณ์ความรู้สึกของเขาทำให้คนปกติต้องกลายเป็นคนผิดปกติของสังคม ความผิดปกตินั้นคือการหลุดออกจากบรรทัดฐาน หรือ กฎเกณฑ์สมมุติของสังคม ที่ชี้ชัดว่าสถานะคนบ้าของเปาะเน็กคือภาพสะท้อนความล้มเหลวของระบบครอบครัว ความเป็นคนบ้าหรือคนที่ผิดปกติทั้งในระดับสติปัญญา อารมณ์ และความคิด จึงส่งผลให้บุคคลดังกล่าวแตกต่างจากบุคคลทั่วไปในสังคม การหลุดออกจากกฎเกณฑ์สมมุติทางสังคมทำให้บุคคลผู้นั้นกลายเป็นคนไม่ปกติ ไม่น่าไว้วางใจ เป็นบุคคลอันตรายที่ไม่ควรปฏิสัมพันธ์ด้วยตามทัศนคติของคนในสังคม แต่หากรู้ไม่ว่า ความผิดปกติของเปาะเน็ก คือตัวตนที่เขาเลือกที่จะดำรงอยู่ สะท้อนให้เห็นว่านี่คือการแก้ปัญหา หรือ ทางออกสุดท้ายของปัญหาชีวิตที่เกิดจากการได้รับความยุติธรรมจากผู้ที่ยังดำรงอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์สมมุติของสังคม นั่นก็คือ ลูกหลานหรือสมาชิกในครอบครัวที่แย้งชิงสมบัติของเปาะเน็ก กล่าวได้ว่า สถานภาพของเปาะเน็กคือผู้ไร้สิทธิ ไร้เสียง ที่จะกล่าวโทษผู้ใดหรือหาความยุติธรรมให้แก่ตนเองได้ แต่ในทางกลับกัน สถานภาพความผิดปกติของเปาะเน็กนี้เองที่เป็นภาพสะท้อนความยุติธรรม ความกักขะทางศีลธรรมของบุคคลที่ยังดำรงตนอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์สมมุติของสังคม ท้ายที่สุด การหลุดออกจากกฎเกณฑ์สมมุติจึงเป็นทางออกของชีวิตเปาะเน็ก เรื่องสั้นได้สะท้อนให้เห็นแง่มุมของปัญหาที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวจนนำไปสู่ปัญหาสังคมเมื่อความสำคัญของระบบครอบครัวถูกละเลย หรือ ลดคุณค่า อันเกิดจากการใช้ทรัพย์สินเงินทองเป็นตัววัดคุณค่าของบุคคล ท้ายที่สุดชีวิตมนุษย์จึงต้องพบกับความยากลำบาก ทั้งนี้ความขัดแย้งภายในจิตใจของมนุษย์คือหนึ่งในสัญญาณที่ผู้แต่งต้องการสื่อให้พิจารณาว่า การหันกลับมาพิจารณาตนคือหนึ่งในกระบวนการริเริ่มการสร้างกระแสสำนึกที่ผู้แต่งแฝงไว้ผ่านตัวละคร

2) ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์

ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ หมายถึง การขัดแย้ง เกิดคัดแย้งความคิดเห็นไม่ตรงกันวิวาท โต้เถียง ต่อสู้ระหว่างมนุษย์ด้วยกันเอง เช่น การต่อสู้ระหว่างตัวเอกกับตัวร้าย การต่อสู้ระหว่างตำรวจกับผู้ค้ายาเสพติด หรือการต่อสู้ระหว่างนางเอกกับนางอิจฉา เป็นต้น (กุหลาบ มัลลิกะมาส, 2536 : 31-32)

จากการศึกษาวิเคราะห์ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ในเรื่องสั้นทั้ง 3 เรื่อง พบว่า ปรากฏเด่นชัด ในเรื่อง “กลางฝูงแพะ” กล่าวถึงเรื่องราวของตัวละครที่คนในสังคมเรียกว่า นมเพื่อน ซึ่งเป็นฉายาที่ถูกตั้งไว้เรียกล้อเลียนหญิงแก่คนหนึ่งชื่อว่าฮาสิมา ที่เคยมีชีวิตอย่างสุขสบาย มีสามีเป็นคนกรุงเทพฯ เธอกลับมาอยู่บ้านที่ชายแดนใต้พร้อมเงินทองและสมบัติมากมาย จึงได้รับการต้อนรับจากคนทั่วไปอย่างดี แต่เมื่อถึงวัยชรา ทรัพย์สินของเธอถูกยกออกไปจนหมดสิ้นทำให้ฮาสิมาหมดตัว ญาติพี่น้องไม่คบหา จึงต้องเร่ร่อนเหมือนคนไร้ญาติ พร้อมกับลักษณะนิสัยที่เปลี่ยนไปเป็นคนแก่ซีโมโห อารมณ์ร้อน ด่าทอคนอื่น ๆ ในหมู่บ้านจนไม่มีใครกล้าคบหา หลายครั้งที่ฮาสิมาไม่ได้รับความเป็นธรรมในสังคม แต่ด้วยสถานะคนจรจัดอย่างเธอจึงไม่มีใครให้ความเป็นธรรม ดังกรณีการไม่ได้รับความเป็นธรรมจากผู้ใหญ่บ้าน ดังตัวอย่างในตอนหนึ่ง ความว่า

ฮาสิมา : “มึงจะทำไมกู มึงเข้ามาเลยไอ้สัตว์หมา! กูไม่กลัวมึงมึงทรอก พวกมึงทุกคน มึง ๆ แล้วก็มีโกงกินกันทั้งนั้น โกงกินของที่ไม่ใช่ของตัวเอง ไอ้พวกชั่ว! พวกมึง ๆ ทั้งหลายจะต้องไม่ตายดีแน่ พวกโกงกิน มึงและ โคตรเหง้าของมึงด้วย” (อุสมิสาลาม อุมาร, 2557 : 65)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นกรณีการไต่สวนความผิดจากเหตุการณ์การทะเลาะกันระหว่างฮาสิมาและเจ้าของแพะ เหตุเกิดจากการที่มีฝูงแพะเข้ามากินอาหารบริเวณที่พักของฮาสิมา เธอจึงทุบตีแพะจนตายด้วยความโมโห เจ้าของแพะจึงมาฟ้องผู้ใหญ่บ้านเพื่อให้เอาผิดกับการกระทำของฮาสิมา ท้ายที่สุดผู้ใหญ่บ้านจึงชดเชยค่าเสียหายให้เจ้าของแพะแทนฮาสิมาเพื่อไม่ให้ฮาสิมาค่าทอด้วยถ้อยคำหยาบคายมากไปกว่านี้ หากพิจารณาคำพูดของฮาสิมาข้างต้นพบว่าไม่ได้มีเพียงการตำหนิต่อด้วยอารมณ์เพียงเท่านั้นแต่มีการกล่าวถึงพฤติกรรมของคนในสังคมรวมถึงผู้ใหญ่ว่ามีการทุจริตโกงเงินที่ไม่ใช่ของตัวเอง สิ่งนี้อาจเป็นหนึ่งในเหตุผลที่ผู้ใหญบ้านจำยอมต้องชดเชยค่าเสียหายแทนฮาสิมาอย่างเสียไม่ได้ และเพื่อไม่ให้ฮาสิมาแพร่พรายเรื่องราวที่ไม่ควรเปิดเผย เมื่อพิจารณาถึงสถานภาพของฮาสิมาที่ไม่ได้เป็นบุคคลที่สังคมยอมรับ ถูกกล่าวหาว่าเป็นบุคคลที่สติไม่สมบูรณ์ ไร้สิทธิไร้เสียงที่สังคมจะรับฟัง เธอจึงมักแสดงออกด้วยพฤติกรรมที่ดูเหมือนจะรุนแรง เช่น การตำหนิต่อด้วยถ้อยคำที่หยาบคายและการกระทำที่ไล่ตีผู้อื่นเพื่อปกป้องตนเองให้ปลอดภัยจากสังคม ชีวิตบั้นปลายของฮาสิมาจึงเป็นเสมือนภาพแทนความล้มเหลวของระบบครอบครัวที่เกิดจากความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ที่ดำรงตนอยู่ในสังคม

ชะตากรรมของฮาสิมาได้สะท้อนให้เห็นความขัดแย้งระดับปัจเจกบุคคล ชีวิตของญาติพี่น้องฮาสิมาสะท้อนความขัดแย้งระดับครอบครัว และการกระทำของผู้ใหญ่บ้านสะท้อนความขัดแย้งระดับสังคม เมื่อบุคคลทั้ง 3 ระดับต่างละเลยการตรวจสอบพฤติกรรมของตนเองว่ากระทำถูกหรือผิดต่อสิ่งใดหรือผู้ใดหรือไม่นั้น ย่อมส่งผลต่อสังคมและท้องถิ่น อย่างที่พบในเรื่องสั้นว่าชุมชนจะไม่เกิดความสงบสุขอย่างแน่นอน สังคมในข้อนี้คือการไม่รู้จักพิจารณาตนเอง และย้ำซ้ำว่ามนุษย์ไม่ว่าจะผ่านประสบการณ์มากน้อยเพียงใด ไม่ว่าจะวัยใด หากไม่รู้จักรวบรวมตนเอง และยังคงตรวจสอบแต่ความผิดของผู้อื่นท้ายที่สุดเขาก็เป็นเพียงมนุษย์ที่ยังคงต้องเรียนรู้ความหมายของชีวิต เรื่องสั้นจึงต่อยอดขยายชะตากรรมของชีวิตผ่านตัวละครในช่วงปัจฉิมวัยท่ามกลางความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ในทุกระดับของสังคม

กล่าวได้ว่า เรื่องสั้น “กลางฝูงแพะหลังหัก” ได้สะท้อนภาพความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ผ่านองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความขัดแย้งต่อตนเองคือการยึดติดในกฎเกณฑ์สมมติจนทำให้ชีวิตแปรผันเป็นบุคคลเร่ร่อนไร้ญาติขาดมิตร 2) ความขัดแย้งต่อครอบครัวเห็นได้จากการยื้อแย่งชิงสมบัติของพี่น้องในตระกูลของฮาสิมาจนทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวแตกหัก ลักษณะเช่นนี้คือการให้คุณค่าต่อวัตถุมากกว่าความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ความแตกแยกจึงเป็นผลสะท้อนของความตกต่ำด้านคุณค่าความเป็นคน เพราะมนุษย์ไม่รู้จักเรียนรู้ ไตร่ตรอง หรือพิจารณาความหมายของชีวิตให้ถี่ถ้วน กลับให้ความสำคัญกับวัตถุเงินทองมากกว่าการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว และ 3) ความขัดแย้งต่อสังคมคือการที่คนในสังคม ดังเช่น ผู้ใหญ่บ้านที่มีความเกี่ยวข้องกับการทุจริต ยักยอกเงินของฮาสิมา ลักษณะเช่นนี้สะท้อนปรากฏการณ์ของความไม่เป็นธรรมที่ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างมนุษย์ ท้ายที่สุดปมของความขัดแย้งในลักษณะนี้พบว่ามีที่มาจากความโลภของมนุษย์ในสังคมที่ไม่รู้จักความพอเพียง

3) ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับกฎเกณฑ์สังคม

ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับกฎเกณฑ์สังคม หมายถึง ความขัดแย้งระหว่างบุคคลกับระเบียบทางสังคมด้านความคิดความเชื่อที่แตกต่างกันออกไป และรวมถึงความขัดแย้งระหว่างกลุ่มคนที่ต่างกันในเรื่องเผ่าพันธุ์ ศาสนา ค่านิยม และ

วัฒนธรรมความขัดแย้งของตัวละครที่ต้องต่อสู้กับคนกลุ่มใหญ่หรือคนอื่น ๆ ในสังคม เช่น การต่อสู้กับความยุติธรรมหรือความคิดของคนทั้งสังคมที่แตกต่างกับตัวละครเอก ความขัดแย้งประเภทนี้ ตัวละครเอกในฐานะปัจเจกบุคคลอาจจะต้องต่อสู้หรือขัดแย้งกับค่านิยมของสังคม (จันทร์สุตา ไชยประเสริฐ, 2549 : 139-140)

จากการศึกษาวิเคราะห์ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับกฎเกณฑ์สังคมในเรื่องสั้นทั้ง 3 เรื่อง พบว่า ปรากฏเด่นชัด ในเรื่อง “ไก่หลดคอก” ที่กล่าวถึงเรื่องราวชีวิตของตัวละครเอกชื่อว่า “ซัลมา” เธอมีสถานภาพเป็นแม่หม้ายลูกหนึ่ง ที่ประสบกับปัญหาชีวิตครอบครัวอย่างหนักหน่วง เธอเลิกรักกับอดีตสามีและมามีครอบครัวอีกครั้งกับชายที่มีสถานะเป็นผู้นำทางศาสนาที่มีเกียรติ ผู้คนในสังคมนับหน้าถือตาอย่างยิ่ง แม้ว่าสถานภาพของเธอจะไม่ได้เป็นภรรยาคนแรกของสามี แต่สามีของเธอก็ดูแลเธอและลูกอย่างดีจนกระทั่งสามีของเธอเสียชีวิต เธอต้องแบกรับคำดูถูกดูแคลนจากผู้คนที่มีกตเวทิตว่าเธอว่าประพฤติตัวไม่เหมาะสม เป็นผู้หญิงไม่ดีและน่ารังเกียจ เมื่อต้องเผชิญกับปัญหาชีวิตอย่างหนักหน่วง เธอจึงหาทางออกให้กับชีวิตด้วยการออกไปปลดปล่อยอารมณ์ในสถานบันเทิงยามราตรี ชีวิตของซัลมาในวัยห้าสิบจึงเป็นชีวิตที่เปล่าเปลี่ยวน่าเบื่อหน่ายจากความหนักหน่วงที่ต้องเผชิญในวัยสาว เธอมักจะไปเที่ยวผับที่มีชื่อว่า Dangdut ทุกคำคืนจนกระทั่งได้พบเพื่อนเก่าชื่อ “กามิละห์” แม้ว่ากามิละห์จะเป็นผู้หญิงกลางคืนที่ประพฤติตนผิดแผกจากกฎเกณฑ์สังคมอย่างสุดขีด ทั้งการเที่ยวผับยามค่ำคืน การดื่มของมึนเมาทุกชนิด และการคบหากับผู้ชายมากรายหลายตาที่ไม่ใช่สามี ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ต้องห้ามที่ผู้คนในสังคมแห่งนี้ยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด อย่างไรก็ตามซัลมามองว่าชีวิตของกามิละห์ก็มิต่างจากตน ทั้งสองคอยรับฟังปัญหาชีวิตและให้กำลังใจกันและกันอยู่เสมอเพราะทั้งคู่มีปัญหาคือชีวิตที่คล้ายคลึงกันจากการที่ระบบครอบครัวล้มเหลวและไม่เป็นที่ยอมรับของคนในสังคม พวกเขาทั้งคู่ก็รู้สึกว่าไม่มีสถานที่เหมาะสมที่แห่งนี้เท่านั้นที่ทดแทนความสุขให้แก่ชีวิตพวกเขาได้ เพราะสถานบันเทิงยามค่ำคืนในพื้นที่แถบนี้ไม่มีมากนัก ผับที่ชื่อว่า Dangdut จึงเป็นสถานที่ที่ดีที่สุดของแหล่งท่องเที่ยวยามราตรีในพื้นที่แถบนี้ ดังตัวอย่างในตอนหนึ่งของเรื่องสั้น “ไก่หลดคอก” ที่ผู้แต่งได้อธิบายความรู้สึกของซัลมาที่สับสนในความเชื่อและพฤติกรรมของตนเองความว่า

ป็นี่ซัลมาอย่างเข้าสู่วัยห้าสิบในนางจะไม่ว้าวัยที่คิบลานเข้ามานั้นทำให้เวลาของการขอภัยต่อพระเจ้าหดสั้นลง นางเคยรับรู้ถึงความตายและชีวิตหลังความตายเป็นเรื่องน่ากลัว เคยเห็นว่าคนที่ทำบาปหลายคนต้องตายอย่างทรมานและนางก็รู้ว่าไม่สามารถสกัดกั้นความตายได้ “แต่ทางเลือกของเราไม่มากนัก” นางจะคิดเช่นนี้เสมอเมื่อความผิดบาปประดังประเดเข้ามาในความคิด ซึ่งมันก็ช่วยให้นางสลัดความรู้สึกผิดบาปเหล่านั้นออกไป ก่อนที่จะกางปีกตัวเองโฉบบินในยามราตรี (อุมมีสาลาม อุมาร, 2557 : 98)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความคิดของตัวละครซัลมาสะท้อนการรับรู้ความเข้าใจต่อทฤษฎีทางศาสนาที่ว่าด้วยความศรัทธาต่อพระเจ้า รับรู้ว่าสิ่งที่ตนกระทำคือสิ่งที่ศาสนาสั่งสอนว่าเป็นบาป กล่าวได้ว่า พฤติกรรมของตัวละครซัลมา ที่ปฏิบัติตนผิดแผกจากกฎเกณฑ์ทางสังคมด้วยความตั้งใจ สะท้อนความสับสนในตัวตนของตัวละครที่มีความคิดและพฤติกรรมไม่ตรงตามบรรทัดฐานของสังคม เห็นได้จากจิตใจเชื่ออย่างหนึ่ง แต่พฤติกรรมกระทำอีกอย่างหนึ่ง พิจารณาได้ว่าความเชื่อทางศาสนาเป็นหนึ่งในปัจจัยหลักของเรื่องที่เป็นกฎเกณฑ์สังคมอันมีผลให้เกิดความขัดแย้งภายในชีวิตของตัวละครเอก

คำว่า “ไก่หลุดคอก” เมื่อพิจารณาด้านความหมายโดยนัยพบว่าเป็นการเปรียบเทียบพฤติกรรมของสัตว์เพื่อสื่อความถึงพฤติกรรมของตัวละครเอกในเรื่อง คำว่า ไก่หลุดคอก หมายถึง ลักษณะของสัตว์ที่โดยปกติมักจะถูกกักขังไว้ภายในพื้นที่จำกัด เรียกว่า “คอก” ซึ่งก็เป็นไปได้ว่าไก่นั้นอาจจะหลุดออกจากคอกได้ในบางเวลา อาจจะด้วยความพลั้งเผลอของเจ้าของ หรือ ความพยายามเอาตัวรอดตามสัญชาตญาณของสัตว์ เช่นเดียวกับซัลมา ตัวละครเอกที่มีพฤติกรรมผิดแผกจากบุคคลอื่น ในสังคมที่แวดล้อมไปด้วยกฎเกณฑ์อันเคร่งครัด เช่น จารีต วัฒนธรรม หรือ ความเชื่อทางศาสนาที่เป็นดังคอกหรือกรอบที่ล้อมหรือกักตัวละครไว้ ซึ่งล้วนกล่อมเกล่าให้คนในสังคมประพฤติตาม กล่าวได้ว่า กฎเกณฑ์ทางสังคมข้างต้นคือปัจจัยที่มีหน้าที่จัดระเบียบสังคม รวมทั้งตรวจสอบความประพฤติของคนในพื้นที่ให้เป็นไปในแบบแผนเดียวกัน ซึ่งตรงกันข้ามกับทัศนคติ และความคิดของตัวละครซัลมาที่ปฏิบัติผิดแผกไปจากข้อบังคับทางศาสนา รวมทั้งมีทัศนคติที่ต่อต้านความคิดแบบชนบนิยมาอย่างยิ่ง เช่นเดียวกับพฤติกรรมของตัวละคร กามีละห์ การที่เธอเต็มใจเป็นผู้หญิงกลางคืน ต้มของมีนเมา หรือเสพความสุขจากการเปลี่ยนคู่นอนไปเรื่อย ใช้ชีวิตอย่างไม่สนใจคำครหาของสังคม ลักษณะเช่นนี้สะท้อนความต้องการเป็นอิสระจากกฎเกณฑ์สังคมพื้นที่ที่ถูกมองว่าเป็นสถานที่ที่โคจรจึงเป็นภาพแทนความหมายของพื้นที่แห่งอิสรภาพ เมื่อความคิดและพฤติกรรมของตัวละครไม่ได้เป็นไปตามกรอบหรือกฎเกณฑ์ทางสังคมจึงกล่าวได้ว่าตัวละครทั้ง 2 ตัวข้างต้น จึงเป็นเสมือน “ไก่หลุดคอก” คอกในที่นี้จึงหมายถึงกฎเกณฑ์สมมุติที่สังคมสร้างบรรทัดฐานไว้อย่างแน่นหนาอาจหลุดออกได้ โดยนัยของ “คอก” มีลักษณะที่คับแคบ กล่าวได้ว่ากฎเกณฑ์ข้างต้นก็มีลักษณะเช่นเดียวกับ “คอก” ปิดกั้นเสรีภาพทางความคิด และการใช้ชีวิตที่ไม่สามารถดำรงอยู่อย่างอิสรภาพได้ คอกจึงเป็นเงื่อนไขทางสังคมที่ติดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา สัญลักษณ์ดังกล่าวสื่อถึงชะตากรรมของชีวิตตัวละครเอกที่ถูกกักไว้ในกรอบ ดังตัวอย่างในตอนหนึ่งของเรื่องสั้น “ไก่หลุดคอก” ความว่า

ลูก : “ว่าไงแม่ เพิ่งกลับมาหรือ”

ซัลมา : “เอ๊ะ นี่แกเป็นแม่หรือยังไง มาขึ้นเสียงถามฉันอย่างนี้”

ลูก : “ทำไมแม่ยังไปอีก แม่รู้ไหมหนูอายุเพื่อนที่ทำงาน อายุชาวบ้านเขาที่เอาเรื่องแม่ไปพูด หนูไม่รู้จะแก้แทนยังไงทำไมแม่ยังไปที่นั่นอีก สงสารبابอ (พ่อ) บ้างสิแม่” น้ำเสียงดัดพ้อ ซัลมาเงิบ “เขานินทาแม่แต่กระทบถึงبابอ บาบอเขาช่วยเราให้เรามีกินมีใช้ มีบ้านอยู่จนถึงทุกวันนี้ แต่แม่กลับทำให้แกต้องถูกนินทา วิญญาณของبابอจะเป็นยังไง คืนวันศุกร์แม่ก็ยังไม่เว้น” น้ำเสียงเริ่มจะสะอื้น ‘ทำไมฉันจะไม่รู้’ ซัลมาค้ำออยู่ใจ ปากยังคงเงิบไม่พูดอะไร ทำท่าจะเดินขึ้นบันไดไปแต่ลูกสาวก็พูดขึ้นอีก “แม่ไม่ห่วงตัวเองก็ห่วงชื่อเสียงبابอบ้าง ห่วงหนูบ้าง ถ้าแม่ยังออกไปอีก หนูจะไปอยู่หอพัก”

แม่ : “ซารินา อย่าประชดแม่อย่างนี้” นางพูดประโยคนั้นก่อนจะหันหลังให้ลูกสาวผู้ที่ยืนน้ำตาไหลอยู่ตรงเชิงบันไดเดินกลับเข้าไปในห้องพร้อมกับความรู้สึกเจ็บปวดที่ทิ่มแทงอกมานานแสนนาน

(อุมีสาลาม อุมาร, 2557 : 108)

เห็นได้ว่า ตัวละครลูกดำรงบทบาทของผู้ที่ยึดมั่นตามหลักการทางศาสนาอย่างเคร่งครัดเช่นเดียวกับผู้คนส่วนใหญ่ในสังคม ซึ่งเป็นคู่ตรงข้ามกันกับ ตัวละครซัลมาผู้เป็นแม่ที่มีความตั้งใจต่อการประพฤติตนนอกกรอบของสังคม หาก

พิจารณาถึงเหตุผลของการกระทำของตัวละครแม่และลูกที่ต่างกันอย่างชัดเจนนั้น อาจต้องพิจารณาถึงประสบการณ์ชีวิตของแต่ละคนที่มีส่วนสำคัญในการผลักดันให้ตัวละครเกิดความคิดและพฤติกรรมที่ต่างกัน ซัลมา เป็นตัวละครที่แบกรับความกดดันจากการผลักดันของสังคมจึงหาทางออก หรือ แก้ไขปัญหาชีวิตด้วยการพึ่งพาความสุขที่ฉาบฉวยยามจำเป็นเพื่อทนแทนความสุขที่หายไปและลดทอนความทุกข์ในจิตใจที่สะสมอย่างยาวนาน ส่วนลูกเป็นตัวละครที่ดำรงอยู่ด้านเดียวกันกับคนส่วนใหญ่ในสังคมและประสงค์จะให้แม่ของตนกลับเข้ามาอยู่ในรูปในรอยตามที่สังคมคาดหวังจะให้ เป็น ความแตกต่างเช่นนี้สะท้อนความขัดแย้งของตัวละครที่เกิดขึ้นจากกฎเกณฑ์สังคมเป็นปัจจัยหลักในการแบ่งแยกคุณค่าความเป็นมนุษย์

กล่าวได้ว่า ไก่หลุดคอก สะท้อนความสับสนของมนุษย์ทั้งในระดับครอบครัว และ ระดับสังคม การที่ซัลมาประพฤติตนนอกกฎเกณฑ์ทางศาสนาอย่างจงใจ อาจมีแรงผลักดันมาจากความเปล่าเปลี่ยวในหัวใจ ที่ไร้ความสุข ทำให้เธอขวนขวายหาความสุขนอกบ้านดังเช่นการเที่ยวสถานบันเทิงยามราตรี และความขัดแย้งระดับสังคม คือ พฤติกรรมของซัลมาเช่นนี้ทำให้เธอมีภาพลักษณ์ไม่ดีในสายตาของสังคม อีกทั้งยังมีคำครหาของสังคมต่อพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมไม่ควรของเธอ และส่งผลกระทบต่อครอบครัวอย่างยิ่งเมื่อลูกรู้สึกอายใจต่อพฤติกรรมของแม่ ซัลมาจึงเป็นตัวละครที่เป็นภาพตัวแทนของบุคคลที่ทำทลายอำนาจของกฎเกณฑ์สังคมจนได้รับแรงต้านจากพฤติกรรมของคนส่วนใหญ่ที่ไม่เห็นด้วยกับพฤติกรรมของเธอ ซัลมาจึงถูกสังคมผลักให้มีสถานะเป็นอื่นจากสังคมส่วนใหญ่ เห็นได้ว่ากฎเกณฑ์สังคมมีอำนาจในการกำหนดคุณค่าของมนุษย์ในสังคมไม่น้อยไปกว่าปัจจัยอื่น ๆ

อภิปรายและสรุปผลการวิจัย

การศึกษาพฤติกรรมของตัวละครที่สะท้อนความขัดแย้งในรวมเรื่องสั้นชุดกลางฝูงแพะหลังหักของอุมีสาลาม อุมาร จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ ผู้ต้องสงสัย, กลางฝูงแพะ และไก่หลุดคอก ปรากฏความขัดแย้งไว้ 3 ประการได้แก่ 1) ความขัดแย้งภายในจิตใจของมนุษย์ ที่สะท้อนภาพความขัดแย้งภายในจิตใจของตัวละครที่ต้องต่อสู้กับความคิดสำเร็จรูปของสังคมที่มักตีตราผู้อื่นด้วยความคิดและอารมณ์ที่ฉาบฉวยอันเป็นมูลเหตุที่จะนำไปสู่ความขัดแย้งในระดับที่ใหญ่ขึ้น อีกทั้งแง่มุมของปัญหาที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวก็นำไปสู่ปัญหาสังคมเมื่อความสำคัญของระบบครอบครัวถูกละเลย หรือ ลดคุณค่า อันเกิดจากการใช้วัตถุเป็นตัวชี้วัดความเจริญ ท้ายที่สุดชีวิตมนุษย์จึงต้องพบกับความยากลำบาก 2) ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ตอกย้ำภาพความขัดแย้งผ่านปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ การยึดติดในกฎเกณฑ์สมมุติจนไร้ญาติขาดมิตร , การให้คุณค่าต่อวัตถุมากกว่าความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ความแตกแยกจึงเป็นผลของความตกต่ำด้านคุณค่าความเป็นคน เพราะมนุษย์ไม่รู้จักเรียนรู้ไตร่ตรอง หรือพิจารณาความหมายของชีวิตให้ถี่ถ้วน กลับให้ความสำคัญกับวัตถุเงินทองมากกว่าการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว และ ปรากฏการณ์ความไม่เป็นธรรมที่ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างมนุษย์ ท้ายที่สุดของความขัดแย้งในลักษณะนี้พบว่ามีที่มาจากความโลภของมนุษย์ในสังคมที่ไม่รู้จักความพอเพียง 3) ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับกฎเกณฑ์สังคม สะท้อนความขัดแย้งของตัวละครที่เกิดขึ้นจากกฎเกณฑ์ของสังคมเป็นปัจจัยหลักในการแบ่งแยกคุณค่าความเป็นมนุษย์ ทั้ง

วัฒนธรรม จารีต ประเพณี ศาสนา ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนได้รับการประกอบสร้างเป็นกฎเกณฑ์ทางสังคมที่ยึดโยงชีวิตจิตใจของผู้คนในสังคม เสมือนเป็นการจัดระเบียบชุมชนอย่างแนบเนียนด้วย

แนวคิดสำคัญของเรื่องสั้นชุดกลางฝูงแพะหลังหัทธของอุมมีสลาม อุมาร ทั้ง 3 ประเด็น ซึ่งผู้แต่งได้สะท้อนเหตุแห่งปัญหาชีวิตมนุษย์อันซับซ้อนนี้ ผ่านเรื่องสั้นทั้ง 3 เรื่องว่าล้วนเกิดจากการเบียดเบียนกันและกันของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นการเบียดเบียนทางความคิด เช่นการตีกรอบมิให้คิดหรือเชื่อสิ่งอื่นที่ผิดแผกไปจากกฎเกณฑ์ทางสังคมที่มีมายาวนาน เบียดเบียนทางจิตใจ เช่นการไม่ลดละโทษสะอั้นเป็นภัยต่อการสร้างปมปัญหาในระดับกว้าง หรือการเบียดเบียนทางร่างกาย เช่นการทำร้ายผู้อื่นจนถึงแก่ความตาย การเบียดเบียนเหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาใหญ่ของมนุษย์ ในขณะที่เดียวกันเรื่องสั้นก็ได้เผยมุมมองของการประสบปัญหาด้วยการให้ตัวละครเกิดกระแสสำนึกภายในจิตใจ ตอกย้ำให้ตระหนักถึงการตรวจสอบและทบทวนตนเองอยู่เป็นนิจ สอดคล้องกับผลการศึกษาวิเคราะห์ของสุจินต์ หลงขาว (2550) ได้ศึกษาเรื่องสั้นของนิคม รายงานว่า ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาของคนเป็นเนื้อหาหลักของเรื่องสั้นทั้งหมด นิคม รាយยาวเสนอว่าปัญหาของคนมีมูลเหตุสองประการ คือ ปัจจัยทางสังคมและความอ่อนแอภายในจิตใจ แม้สิ่งแวดล้อมเป็นข้อจำกัดแต่หากบุคคลแก้ไขความอ่อนแอภายในจิตใจซึ่งเป็นต้นตอที่แท้จริงของปัญหาได้ลุล่วง ความขัดแย้งภายในของคน คนกับสังคม และคนกับธรรมชาติก็จะคลี่คลายไปได้ด้วยการพัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้ ความรู้ที่สำคัญคือ คนเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติและต้องมีความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่นและชีวิตอื่น คุณธรรมและสายสัมพันธ์ของคนกับคนทั้งใกล้และไกลจะรักษาไว้ได้ ด้วยความเข้มแข็งและความละเอียดอ่อนของความรู้สึกรวมทั้งปัญญาที่จะถูกคิด ทั้งนี้ในเรื่องสั้นระยะหลัง นิคม รាយยาวได้เสนอว่าการเฝ้าสังเกตความทุกข์ของผู้คนเป็นปัจจัยของการเขียนที่ดีแผ่ความซับซ้อนและหนักหน่วงของปัญหากลายเป็นสิ่งสามัญในสายตาของสังคม การมองข้ามปัญหาดังกล่าวสะท้อนการเหยียดคุณค่าความเป็นคน โดยเฉพาะความหมกมุ่นกับมายาหรือความหลงอันห่างไกลจากสังขารเช่นเดียวกับเรื่องสั้นของอุมมีสลาม อุมาร

กล่าวได้ว่า ท้ายที่สุดการเรียนรู้ชีวิตผ่านพฤติกรรมของตัวละครย่อมเป็นประสบการณ์แก่ผู้อ่าน ให้ตระหนักถึงคุณธรรมและการเฝ้าระวังซึ่งเป็นสังขารของชีวิต เป็นคุณค่าที่แท้จริงของมนุษย์ ทั้งยังช่วยค้ำจุนสติให้พิจารณาถึงการใช้ชีวิตที่ต้องดำรงตนอยู่ในกฎเกณฑ์อันเป็นสิ่งที่เชื่อถือต่อเนื่องกันมา ทั้งชาติพันธุ์ จารีตประเพณี การเมือง หรือศาสนา เป็นต้น ขณะที่ให้ความเอาใจใส่ต่ออำนาจของสังคมและวัฒนธรรม ดังนั้น การค้นหาทางออกของปัญหาจึงอยู่ที่ปัญญาของบุคคลที่จะค้นพบคุณค่าที่แท้จริงด้วย

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาความขัดแย้งในรวมเรื่องสั้นชุดกลางฝูงแพะหลังหัทธของอุมมีสลาม อุมาร เป็นเพียงตัวอย่างหนึ่งที่สะท้อนความขัดแย้งของตัวละครเพื่อเสนอแนวคิดเกี่ยวกับประสบการณ์ชีวิตมนุษย์ นอกจากนี้ยังมีประเด็นที่เกี่ยวข้องและควรศึกษาเพิ่มเติมเพื่อเป็นการเติมเต็มองค์ความรู้ในแวดวงวิชาการเชิงวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้น ดังนี้

1. การศึกษาวิเคราะห์ความขัดแย้งในแหล่งข้อมูลอื่น ๆ เช่น นิทาน และ วรรณกรรมเยาวชน เป็นต้น เนื่องจากวัตถุประสงค์ของผู้ผลิตสื่อแต่ละประเภทมีความแตกต่างกัน อันนำมาซึ่งผลการศึกษากว้างขวางและครอบคลุมมิติด้านแนวคิดเกี่ยวกับประสบการณ์ชีวิตมนุษย์มากยิ่งขึ้น

2. การศึกษาวิเคราะห์ความขัดแย้งด้านอื่น ๆ เช่น ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ (man against super-nature) อันจะเชื่อมโยงสู่แนวคิดเกี่ยวกับประสบการณ์ชีวิตมนุษย์ที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่องกลวิธีการนำเสนอเนื้อหาและการใช้ภาษาในรวมเรื่องสั้นชุดกลางฝูงแพะหลงหักของอุมมีสาลาม อุมาร ผู้วิจัยขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์มนตรี มีเนียม อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เป็นอย่างสูงที่ให้คำแนะนำในการเขียนบทความวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ที่ได้มอบทุนการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาโครงการทุนเรียนดี และขอขอบพระคุณคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ที่ได้มอบทุนการนำเสนอผลการวิจัยมา ณ ที่นี้

เอกสารอ้างอิง

กัญญาวีร์ อาดำ. (มกราคม-มีนาคม 2558). *การสร้างภาพตัวแทนความเป็นชายแดนใต้* ในรวมเรื่องสั้น “กลางฝูงแพะหลงหัก” และเรื่องสั้น “แมวแห่งบูเกะกรือซอ”. วารสารรัฐสมิแล, 36, หน้า 1.

กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2536). *ความรู้ทั่วไปทางวรรณคดีไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

จันทร์สุดา ไชยประเสริฐ. (2549). *ความขัดแย้งในวรรณคดีไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (รัชกาลที่ ๑-๓) : การเผชิญปัญหา และการแก้ปัญหาของตัวละคร*. ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ปทุมวดี ล้ำเลิศ. (2551). *กลวิธีการใช้ภาษาในเรื่องสั้นแนวฆาตกรรมของสรจักร ศิริบริรักษ์ : การศึกษาเชิงวิเคราะห์*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วีรวัฒน์ อินทรพร . (2561). *วรรณคดีวิจารณ์*. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สันติภาพ ชารัมย์. (มกราคม-มิถุนายน 2555). *กลวิธีการเล่าเรื่องแบบแปลกใหม่จากเรื่องสั้นในนิตยสารช่อการะเกด พ.ศ. 2550-2553*. วารสารบรรณศาสตร์ มศว, 5, หน้า 1.

สุจินต์ หลงขาว. (2550). *การศึกษาเรื่องสั้นของนิคม รายยาว*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาภาษาไทย. คณะศิลปศาสตร์. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

อุมมีสาลาม อุมาร. (2557). *กลางฝูงแพะหลังหูก*. กรุงเทพฯ: มติชน.